

La joacă. Cu Gellu Naum

Claudiu Groza

Trei spectacole pe texte ale "ultimului suprarrealist" român, Gellu Naum, au fost jucate între 7-9 octombrie la Cluj, în prima ediție a *Întâlnirilor internaționale* organizate de Teatrul Național. După cele trei *Colocvii critice* găzduite în ultimii ani și *Zilele "Sarah Kane"* din 2008, Naționalul pare să-și fi profilat un program care să-l definească pe piața "festivalieră" autohtonă. Accentul ar putea să cadă, așa cum s-a întâmplat acum, pe confluența literaturii - a poeziei, prozei ori dramei - cu arta scenei, pe recuperarea culturală și diminuarea fracturii dintre mediile culturale. Rămâne să vedem pe ce tăgaș vor intra aceste *Întâlniri*, care anul acesta au reunit la Cluj scriitori, teatrologi, critici de artă, plasticieni și muzicieni din lumea întreagă.

Cele trei montări, de factură diferite, de la dramatizare la spectacol-concert, au "sintetizat", într-o unitară manieră colorată, extrem-ludică și abil-hermeneutică, nu doar opera lui Gellu Naum, ci arta sa poetică, hrănită de tunbele teribiliste ale avangardei, ca și de un filon poetic profund și uneori emoționant.

Zenobia, dramatizarea Monei Marian - care a și regizat spectacolul - după romanul omonim al lui Naum, surprinde perfect acest amestec de confesiune juvenil-disperată și inserturi năstrușnice, personaje "trăiriste" și eroi fantasmatici, patetism și ironie. Povestea stranie de iubire dintre tânărul Gellu (Cristian Rîgman) și etERICA Zenobia (Romina Merei) - reaminită de un bătrân Gellu (Cornel Răileanu) - capătă, pe rând, accente poetice sau grotești, pe măsură ce în firul său intră personaje bizare, de la vecinul Sima (Petre Băcioiu), care împarte cuplului obiecte vestimentare, la Dragoș (Radu Lărgeanu) - un fel de mameluc neaoș, cu țări și căciulă de miel, despiins parcă din galeria urmuziană, la empaticul Petru (Miron Maxim), "rivalul" Iason (Anca Hanu), adolescent rebel și nemilos, la "cocalarul" spectru Constantin (Cristian Grosu) și hieraticul Tânăr cu vioara (Silviu Iorga), ori la seria de personaje feminine onirice, care îndreptăcesc un supratitlu de genul "Femeile din viața mea", cu sora Zoe-Olga (Eva Crișan), pierdută în vis, mama-fantomă (Maria Munteanu), amanta depresivă Jeni Pop (Angelica Nicoră) sau vecina nebună Gerda (Elena Ivanca). Excelentul decupaj al Monei Marian este întregit de scenografia plastică și eficientă a Eugeniei Tărășescu-Ianu, care, mai ales prin costume, dă o culoare specială ansamblului, și de foarte buna coloană sonoră a Corinei Sârbu.

Spectacolul are un moment de dezechilibru, după "finalul" scontat - moartea lui Gellu - urmând o altă scenă, care pare în surplus, deși nu e deloc sub nivelul dinainte. Spectatorul are însă senzația unei *lipituri*, până să reîntre în ritmul poveștii.

Interpretarea a fost pregnantă și convingătoare, cu atâta estetism și spirit ludic cât trebuie unui spectacol de artă, așa cum e *Zenobia*. Am remarcat, în roluri, finețea și nuanța de expresie la cuplul Rîgman-Merei, vitalitatea lui Cristian Grosu, distincția traumatică la Angelica Nicoră, înțelepciunea auto-ironic-echilibrată la Răileanu, seninătatea morbidă la Băcioiu, obsesia maniaco-patologică la Elena Ivanca. Fiecare actor, însă, și-a construit partitura prin marcarea unor detalii identitare semnificative. *Zenobia* este un spectacol pentru *gourmet*, prilejuind, așadar, desfructare spirituală.

Un *extremism ludic* tipic nu doar lui Gellu Naum și lui Jules Perahim, autorii piesei, ci și regizorului Alexandru Dabija, a caracterizat *Florența sunt eu* - text dramatic datând de la finele deceniului 1950 -, al doilea spectacol al *Întâlnirilor...* clujene. Am văzut

reprezentarea de la premieră, la începutul verii, însă m-am simțit obligat la o... re-vedere, într-ât de năstrușnic, bogat în articulații, semnificații, ghidusii, volute meta- și extra-textuale e această producție teatrală, aproape imposibil de povestit.

Dante Alighieri, "poetul național" Cezar Bolliac, soldați în căutarea unui "câne"-trădător, "românul" Lazăr Wolf, amante, o soră medicală cu barbă și mustăți, vestale spălătoare de cămăși, spioni, spectatori de cinema, popor, scene erotice, procese judiciare, execuții și moți accidentale, dansuri și songuri, pledarii, teorii, nebunii, căldări de tocană, cazane de rufe, sucuri de roși, fețe de masă manevrate ca niște cape de toreador, geamuri înărmate, tărgi, scaune, o sală de cinema în "oglindea" celei de teatru - toate se înfățișează într-un ritm amețitor în fața spectatorului care nu mai poate de râs, care nu deslușește o poveste, ci nenumărate frânturi de istorii neverosimile, cu cronotop aleatoriu, într-un iureș ludic incontrolabil, în care identitățile se schimbă mereu, precum fotogramele teatrului ca un cinema al lumii.

Acesta ar fi rezumatul la *Florența sunt eu*, din care, evident, nu se înțelege decât o fărâmă din ce au reușit Dabija și actorii Teatrului Național să aducă pe scenă. Spectacolul trebuie văzut, gustat fără menajamente și scrupule, luat ca o năzbătie jucăușă în care toate clișeele, convențiile, logica, noima sunt anulate.

O întreagă seminițe actoricească a poposit pe scenă pentru a devoala acest univers alcătuit din așchii de sensuri. Performanța interpretilor e notabilă, fiecare, indiferent de rolurile avute, contribuind la întreg, pentru că *Florența...* e o performanță colectivă, în toate accepțiunile cuvântului. Au jucat: Irina Wintze, Ramona Dumitrean, Romina Merei, Anca Hanu, Angelica Nicoră, Patricia Boaru, Ionuț Caras, Cătălin Herlo, Adrian Cucu, Cristian Grosu, Radu Lărgeanu, Cătălin Codreanu, Cristian Rîgman, Silviu Iorga, Miron Maxim.

Greu de uitat scenografia lui Dragoș Buhagiar, cu cortina de cămeșoale ce se lasă din când în când, marea turmantă cu vitraliu și rispa de obiecte care, alături de personaje, umple mereu scena, într-o dinamică-bitez, dar mai ales inutlabile songurile Adei Milca, cântate minunat de actorii clujeni. Mișcarea scenică gândită de Florin Fieroiu a potențat tempoul spectacolului, alert și plastic.

Despre impecabila lectură regizorală a lui Alexandru Dabija n-ar mai fi nimic de zis, după "precedentele" sale cu *Nasul*, *Aventurile lui Habarnam*, *O! sau Pyramus & Thisbe*, decât că e și el un *suprarrealist*. Că, adică, descifrează misterele realității altfel decât noi, profanii. Iar asta se vede limpede și în *Florența sunt eu*.

Insula, a treia producție "naumiană" de la Naționalul clujean, realizat de Ada Milca, a fost un spectacol ceva mai "cumințe", mai accesibil marelui public - care a și umplut la refuz sala teatrului, a aplaudat la scenă deschisă și ovaționat la final - dar la fel de savuros, de colorat, de pitoresc și de ghidus precum celelalte. Aici însă, registrul se schimbă nite!, căci povestea lui Robinson cel pierdut pe o insulă pustie, îndrăgostit de o sirenă, confrunându-se cu piraiți și canibali, cu amintiri, regrete și idealuri, are un parfum irezistibil, o muzicalitate încântătoare, splendid captată și transpusă în partitură de uminboarea fantezie a Adei Milca. *Insula* e un musical delicios, cântat/dansat/jucat cu poftă, prospețime, bucurie și culoare de protagoniști.

Un Robinson ușor melancolic, dar nu deprimat (Cătălin Herlo, într-un rol de substanță, fluid însă), o Sirenă grațioasă și adorabilă (Anca Hanu, admirabilă în această partitură), un Ied Coco dezlănțuit (Cristian Grosu, adevărat acrobat, fizic și muzical), un Pirat cu două (!) picioare de lemn (Adrian Cucu, în formă de zile mari, ca și în *Florența...*), un Vâneri haios (Miron Maxim), Mary cea cu vino-nco (Ramona Dumitrean), un Rege canibal cu tricleță (Cristian Rîgman, care a asigurat impecabil și percucia), Randolph Selkirk (Silviu Iorga) și bunicile lui "teroriste" (Irina Wintze, Adriana Bălăscu, Romina Merei) și "povestitoarea" muzicală Ada Milca interacționează pe scenă, în decorul exotic al lui Valentin Codoiu, pentru a ne spune o poveste de poveste, despre care se va povesti și se va povestii... *Insula* va face coadă la casele de bilete încă multă vreme de acum înainte. Iar asta e o apreciere de valoare față de care orice judecată critică e superflua. Spec ca spectatorii clujeni să fredoneze pe stradă melodile acestui spectacol fermecător.

Întâlnirile Internaționale de la Cluj sunt un eveniment fast, care readuce Naționalul într-o poziție culturală de top, fără să piardă priza la public, cum au demonstrat cele trei spectacole jucate, cu spectatori entuziaști, rafinați sau pur și simplu amatori sinceri de joacă. Organizatorii merită nu numai felicitări, ci și sprijin necondiționat pe mai departe.

Florența sunt eu

foto: Nicu Cherciu